

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 12/2016-140

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. septembra 2018 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Miroslava Duriša, Sergeja Kohuta, Jany Laššákovej, Milana Ľalíka, Lajosa Mészáros, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika vo veci návrhu skupiny 30 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, zastúpenej advokátom JUDr. Michalom Huttom, PhD., Bezekova 13, Bratislava, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 33 ods. 7 písm. a) v spojení s § 33a zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a § 13 ods. 8 písm. a) v spojení s § 13 ods. 9 zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 35 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 4, čl. 44 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 55 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky o návrhu na vylúčenie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Mojmíra Mamojku pre namietanú predpojatosť v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 12/2016 takto

r o z h o d o l :

Sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky Mojmír Mamojka nie je vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 12/2016.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 2. novembra 2016 doručený návrh skupiny 30 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „skupina poslancov“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 33 ods. 7 písm. a) v spojení s § 33a zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a § 13 ods. 8 písm. a) v spojení s § 13 ods. 9 zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 35 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 4, čl. 44 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 55 ods. 2 ústavy.

2. Dňa 1. februára 2018 bolo ústavnému súdu doručené podanie navrhovateľov podľa § 27 ods. 1 a § 28 ods. 1 a 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o odmietnutí sudcu ústavného súdu Mojmíra Mamojku pre namietanú predpojatosť v konaní sp. zn. PL. ÚS 12/2016. Navrhovatelia v petite podania navrhli, aby plénum ústavného súdu vylúčilo sudcu ústavného súdu Mojmíra Mamojku z konania sp. zn. PL. ÚS 12/2016. Navrhovatelia namietajú, že v čase schvaľovania napadnutej právnej úpravy bol sudca ústavného súdu Mojmír Mamojka poslancom Národnej rady Slovenskej republiky, a uvádzajú, že sa priamo zúčastnil procesu prvého schvaľovania namietanej právnej úpravy. Počas procesu druhého schvaľovania namietanej právnej úpravy po jej vrátení prezidentom Slovenskej republiky nebol prítomný na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky. Navrhovatelia odmietajú, aby sudca ústavného súdu Mojmír Mamojka rozhodoval v tomto konaní, a to pre existenciu vážnych pochybností o jeho predpojatosti vo vzťahu k prerokúvanej veci v tomto konaní.

Navrhovatelia ďalej uvádzajú, že *„napadnutá právna úprava bola vytvorená na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky, ktorého ministrom bol člen a podpredseda strany*

SMER-SD, následne bola ako vládny návrh zákona schválená vládou Slovenskej republiky, ktorej členmi boli výlučne členovia alebo nominanti strany SMER-SD. Za jej schválenie vo všetkých štádiách legislatívneho procesu pred Národnou radou Slovenskej republiky vždy hlasovali všetci prítomní poslanci za stranu SMER-SD, pričom bez ich hlasovania by napadnutá právna úprava nebola schválená. Pán sudca bol od roku 2006 až 2016 poslancom Národnej rady Slovenskej republiky za stranu SMER-SD a vždy vo všetkých hlasovaniach v Národnej rade Slovenskej republiky hlasoval za schválenie napadnutej právnej úpravy. Na základe vyššie uvedených skutočností sme presvedčení, že pán sudca Dr. h. c. mult. prof. JUDr. Mojmir Mamojka, CSc. nie je schopný posudzovať prerokúvanú vec v tomto konaní nezaujato a preto ho odmietame.“.

3. Sudca ústavného súdu Mojmir Mamojka v jeho vyjadrení z 13. februára 2018 v podstatnom uviedol:

„V podaní sa konštatuje potencionálna predpojatost' vo vzťahu k zákonu č. 376/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 416/2002 Z. z. o navrátení nezákonne vyvezených kultúrnych predmetov v znení neskorších predpisov.

Konštatujem a to za svoju osobu, že ani z dôvodu participácie na prijímaní uvedeného zákona (bol som účastný len prvého čítania) ani z pohľadu všeobecnejšej polohy, t. j. členstva v Národnej rade SR od roku 2006 do roku 2016 sa necítim zaujatý v predmetnom prípade ani v ďalších obdobných situáciách.“

II.

4. Podľa § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti.

5. Podľa § 27 ods. 2 zákona o ústavnom súde dôvody vylúčenia podľa odseku 1 oznámi sudca bez meškania predsedovi ústavného súdu.

6. Podľa § 28 ods. 1 zákona o ústavnom súde účastník konania môže vyhlásiť, že niektorého zo sudcov odmieta pre jeho predpojatosť. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť vznikli do začiatku ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť najneskôr na začiatku ústneho pojednávania. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť vznikli v priebehu prvého ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť bez zbytočného odkladu. Na neskoršie vyhlásenie o odmietnutí sudcu pre predpojatosť sa neprihliada a ústavný súd už o ňom nerozhoduje.

7. Podľa § 28 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v pléne ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre jeho predpojatosť rozhodne plénum ústavného súdu; odmietnutý sudca nehlasuje. Ak v dôsledku vylúčenia sudcov alebo odmietnutia viacerých sudcov účastníkmi konania nie je možný postup podľa predchádzajúcej vety, rozhodne o veci samej plénum ústavného súdu tak, že pri rozhodovaní sa na vylúčenie sudcov alebo odmietnutie sudcov pre predpojatosť neprihliada.

8. Citované zákonné ustanovenia slúžia na zabezpečenie práva účastníka konania na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd), ktorého neoddeliteľnou súčasťou je aj právo na nestranného sudcu (pozri napr. II. ÚS 62/2017, bod 7.1 odôvodnenia). Nestrannosť sudcu je totiž „jedným z hlavných predpokladov spravodlivého rozhodovania a jednou z hlavných premís dôvery občanov a iných subjektov práva v právo a právny štát“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 22 odôvodnenia). V zmysle uvedených zákonných ustanovení je sudca predpojatý, ak má na výsledku konania určitý osobný záujem (II. ÚS 16/2011, bod 16), ktorý môže vyplývať zo vzťahu k účastníkom konania, ich zástupcom alebo z pomeru k veci (§ 27 zákona o ústavnom súde). Podľa judikatúry ústavného súdu sa táto predpojatosť sudcu vždy skúma zo subjektívneho, ako aj objektívneho hľadiska (pozri napr. PL. ÚS 6/2013; k tomu pozri napr. aj uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70 z 18. februára 2004). Ústavný súd sa pritom opiera aj o rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorý nestrannosť sudcu definuje ako absenciu vopred vytvoreného

názoru (predsudku, v angličtine „prejudice“) či zaujatosti („bias“) sudcu. Túto nestrannosť pritom rovnako skúma zo subjektívneho hľadiska, t. j. z hľadiska osobného presvedčenia a správania sa sudcu v danej veci, ako aj z objektívneho hľadiska, t. j. či sudca dáva dostatočné záruky pre vylúčenie legitímnych pochybností o jeho nestrannosti (pozri Micallef proti Malte, sťažnosť č. 17056/06, bod 93 odôvodnenia, resp. Kyprianou proti Cypru, sťažnosť 73797/01, bod 119, pozri tiež III. ÚS 306/2014, časť III, s. 6). Vzhľadom na to, že v predmetnom prípade ide o vec, v ktorej rozhoduje plénum ústavného súdu, je potrebné tiež spomenúť, že ak vo veci rozhoduje tribunál zložený z viacerých sudcov, musí byť z rozhodovania vylúčený ten sudca, u ktorého sú dané legitímne pochybnosti o nezaujatosti (pozri napr. ESLP vo veci Golubović proti Chorvátsku, sťažnosť č. 43947/10, bod 49 odôvodnenia).

9. Pri posúdení subjektívnej nestrannosti je cieľom zistenie, či je samotný sudca vo veci nepredpojatý. Ide tu o „subjektívnu psychickú kategóriu vyjadrujúcu vnútorný psychický vzťah sudcu k prerokovávanej veci“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 25 odôvodnenia). Vzhľadom na charakter tohto vnútorného vzťahu je zrejmé, že relatívne presne o ňom môže vypovedať len sám sudca (pozri napr. IV. ÚS 124/2010, bod 15 odôvodnenia, resp. uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70). Existencia subjektívnej nestrannosti sudcu sa predpokladá (ide o vyvrátiteľnú domnienku), t. j. sudca sa považuje za subjektívne nepredpojatého, pokiaľ nie sú predložené dôkazy o opaku (pozri napr. PL. ÚS 6/2013, časť II, s. 10). Inak povedané, domnienku subjektívnej nestrannosti možno vyvrátiť len objektívnym spôsobom (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 26 odôvodnenia). Pokiaľ ide o dôkazy spôsobilé už uvedenú domnienku vyvrátiť, tieto môžu spočívať vo vyjadrení nepriateľského postoja k účastníkom konania, ale môže ísť napríklad aj o situáciu, keď sudca vykoná opatrenia zabezpečujúce, aby v určitej veci rozhodoval. V niektorých prípadoch môže byť preukázanie subjektívnej predpojatosti veľmi náročné, preto možno konštatovať, že požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti (II. ÚS 62/2017, bod 39 odôvodnenia). Uvedenú skutočnosť si

uvedomuje aj ESLP, ktorý sa vo väčšine prípadov sústreďí na objektívne hľadisko nestrannosti. Na druhej strane však treba povedať, že v judikatúre ESLP hranica medzi subjektívnym a objektívnym hľadiskom nie je absolútne nepriepustná, keďže postup sudcu môže vyvolať nielen objektívne dané pochybnosti o nestrannosti u externého pozorovateľa (objektívneho hľadisko), ale zároveň môže vzbudzovať pochybnosti o jeho subjektívnej nestrannosti. Takto napríklad v rozhodnutí vo veci Buscemi proti Taliansku ESLP považoval verejné vyjadrenia sudcu, z ktorých vyplývalo, že si vopred urobil zamietavý („unfavourable“) názor na vec sťažovateľa, za porušenie objektívneho testu nestrannosti, zatiaľ čo vo veci Lavents proti Lotyšsku považoval verejné vyjadrenia sudcu kritizujúce obhajobu odsúdeného a vyjadrujúce prekvapenie, že obžalovaný nepriznal vinu, za porušenie subjektívneho testu nestrannosti (pozri Kyprianou proti Cypru, bod 119; pozri tiež rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 29 odôvodnenia).

10. V rámci objektívneho testu sa v zásade skúma, či odhliadnuc od osobného presvedčenia alebo správania sudcu existujú v konkrétnej veci overiteľné skutočnosti, ktoré vzbudzujú pochybnosti o jeho nestrannosti. Z tohto uhla pohľadu môže mať určitý význam aj to, či sa sudca navonok javí ako nestranný. V stávke je totiž dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vo verejnosti vzbudzovať. Z uvedeného vyplýva, že ak v konkrétnej veci existujú legitímne dôvody na obavu, že určitý sudca nie je nestranný, pre rozhodnutie vo veci je stanovisko účastníka konania dôležité, nie je však rozhodujúce. Rozhodujúca je až skutočnosť, že takúto obavu možno objektívne odôvodniť (ESLP vo veci Pescador Valero proti Španielsku, sťažnosť č. 62435/00, bod 23). Možno preto uzavrieť, že sudca sa považuje za predpojatého aj vtedy, ak vzniká navonok legitímny dojem, že by na rozhodnutí vo veci mohol mať osobný záujem (II. ÚS 62/2017, bod 7 odôvodnenia). Platí tu tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti často pripomína, že „spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že je vykonávaná“ („justice must not only be done, it must also be seen to be done“, pozri napr. III. ÚS 855/2016, bod 16 odôvodnenia).

III.

11. Pri aplikácii už uvedených zásad v prerokovávanej veci plénum ústavného súdu poukazuje predovšetkým na skutočnosť, že dôvody možnej predpojatosti sudcu Mojmirá Mamojku sa týkajú predovšetkým jeho pomeru k veci s ohľadom na skutočnosť, že sudca Mojmir Mamojka bol v minulosti ako poslanec Národnej rady Slovenskej republiky účastný na zákonodarnom procese prijímania namietanej právnej úpravy. Plénu ústavného súdu nie sú známe žiadne kvalifikované a relevantné skutočnosti, ktoré by odôvodňovali pochybnosti o jeho nepredpojatosti vzhľadom na vzťah k účastníkom konania alebo ich zástupcom (za takúto skutočnosť nemožno podľa pléna ústavného súdu považovať samotný fakt, že sudca bol ako poslanec súčasťou zákonodarného orgánu, ktorý napadnutú právnu úpravu prijal). Z týchto dôvodov sa prieskum pléna ústavného súdu zamerá predovšetkým na otázku, či možno sudcu Mojmirá Mamojku vylúčiť z výkonu sudcovskej funkcie na základe jeho pomeru k veci (a v tomto kontexte posúdiť tzv. subjektívne a objektívne hľadisko nestrannosti).

12. Pokiaľ ide o subjektívne hľadisko, je potrebné vychádzať z prezumpcie nepredpojatosti dotknutého sudcu a zistiť, či jeho vyjadrenia alebo správanie v konkrétnej veci neposkytujú dôkazy pre vyvrátenie tejto domnienky. Vychádzajúc z obsahu vyjadrenia sudcu Mojmirá Mamojku, ktoré je citované v bode 3 odôvodnenia, plénum ústavného súdu dospelo k záveru, že na jeho základe nie je možné pochybovať o jeho subjektívnej nestrannosti. Z tohto vyjadrenia totiž jednoznačne vyplýva, že sudca Mojmir Mamojka sa vo veci necíti byť predpojatý. Rovnako samotné správanie sudcu nijako nespochybňuje jeho subjektívnu nestrannosť.

13. Z obsahu vyjadrenia sudcu je zrejmé, že v danom prípade v minulosti bol účastný na časti procesu prijímania namietanej právnej úpravy ako poslanec parlamentu, čo však samo osebe subjektívnu nestrannosť nevyvracia. Pre potreby subjektívneho testu nestrannosti plénum uvádza, že vyslovenie všeobecného názoru týkajúceho sa určitej právnej otázky nie je spôsobilým dôkazom preukazujúcim existenciu subjektívnej predpojatosti. Ústavný súd sa už v minulosti vyjadril, že (abstraktný) právny názor nemôže

byť dôvodom zaujatosti (pozri napr. sp. zn. PL. ÚS 7/2017 z 11. apríla 2017, bod 12 alebo II. ÚS 16/2011, bod 28).

14. Plénum ústavného súdu preto podrobilo preskúmanie nestrannosti sudcu Mojmirá Mamojku v danom prípade aj testu objektívnemu, t. j. zisteniu, či z pohľadu externého pozorovateľa (účastníka konania) môžu existovať objektívne odôvodnené obavy, že sudca vo veci nie je nestranný.

15. V uvedenom kontexte bolo preto rozhodujúce posúdenie miery, v akej bol dotknutý sudca v oboch prípadoch (hlasovanie v Národnej rade Slovenskej republiky a rozhodovanie v pléne ústavného súdu) vo veci činný. Jeho pozícia v daných prípadoch je síce navonok podobná, keďže bol (a v súčasnosti je) jedným z viacerých členov kolektívneho orgánu, ktorý rozhoduje o posudzovanej právnej úprave, tento aspekt však zásadným spôsobom relativizujú principiálne odlišnosti v procesnom postupe a najmä povahe rozhodovania týchto dvoch kolektívnych orgánov (parlament, ústavný súd) rozhodujúcich o predmetnej právnej úprave. Miera účasti sudcu Mojmirá Mamojku pri hlasovaní v Národnej rade Slovenskej republiky o prijatí posudzovanej právnej úpravy (ktorá má vzhľadom na jej všeobecnú záväznosť výsostne abstraktný charakter) neprekročila rámec, v ktorom ju možno považovať za porovnateľnú s „vyslovením všeobecného názoru týkajúceho sa určitej právnej otázky“.

16. Vychádzajúc z uvedeného možno uzavrieť, že skutočnosti uvádzané navrhovateľmi v oznámení z 1. februára 2018, ktorým odmietli sudcu Mojmirá Mamojku v kontexte rozhodovania vo veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. PL. ÚS 12/2016, ani z objektívneho hľadiska nevzbudzujú oprávnené pochybnosti o jeho nestrannosti, a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. septembra 2018